

Inhoudsopgave

Ten geleide door burgemeester Yorick Haan 9

Vooraf: Vlieland en de Grote Wereld 11

- HOOFDSTUK 1 *Grenzeloos land en water onder de hemel: de middeleeuwen* 13
Het ontstaan en de eerste eeuwen van een eiland: speelbal van de elementen of mensenwerk? 13
- Intermezzo 1 Zesduizend jaar of de vorming van een eiland 18
Meer over pastoors en kerken in de middeleeuwen (van Willibrord tot de laatste pastoor) 20
Oorlogen, machthebbers en heren van de wal (over graven, schouten, de Hanze en Vlielanders) 22
Hoe leefde men in de Vlielandse middeleeuwen? 25
Waar leefde men van in Vlielandse middeleeuwen? 25
- Intermezzo 2 Sagen en legenden over Vlielandse oertijd 27
- HOOFDSTUK 2 *Een eiland in stroomversnelling: het (ei)land in de revolutionaire zestiende eeuw* 33
Vlielandse land: groeiende bewoning tussen schuivend en stuivend zand 33
De reformatie als revolutie. Verzet tegen de overheid en eilandse gezagsproblemen 38
- Intermezzo 3 De laatste katholieke begrafenis op het eiland? Een testament uit West-Vlieland van 1571 43
Oorlog en revolutie: Vlieland, zijn magistraten en de Opstand 46
- Intermezzo 4 De aanbesteding van het nieuwe raadhuis van Oost-Vlieland (1598) 51
Opvallende maatschappelijke aangelegenheden op het eiland 53
- Intermezzo 5 De molen van Oost-Vlieland 56
Broodwinning en economie op een eiland van varende volk: de Gouden Eeuw in aantocht 58
- Intermezzo 6 Zeegeschiedenis en het gemeentewapen (1590) 62
- HOOFDSTUK 3 *Groei en krimp: duur en afloop van Vlielandse lange Gouden Eeuw (1600-1750)* 65
Het aanzien van het eiland. Een dorp komt op en een dorp verdwijnt 65
- Intermezzo 7 Landaanwinst en -verhuur op West-Vlieland 68
- Intermezzo 8 Over Vlielanders in Danzig: 1667-1729 79

Levend [bij]geloof en eilander [on]verdraagzaamheid. Over stillen in den lande, godsdiensttwisten en sekten 81

Bijgeloof en verdraagzaamheid 81

Geloofsstrijd en eigenheid 82

Intermezzo 9 Over doopsgezinden op Vlieland 86

Intermezzo 10 Over de kerk van Oost-Vlieland 96

Intermezzo 11 Vlielanders predikanten 99

Defensie en commercie. Vlieland als voorpost en voelhoorn in zijn lange Gouden Eeuw 102

De bedreigingen van buitenaf 102

Intermezzo 12 Lofdicht op Jonge Kees 105

Intermezzo 13 Ds. Den Heussen over 1666 113

Interne geschillen binnen de Republiek 115

Aanzien, armoede, rijkdom en feest. Het kopergeld van Vlielands samenleving 119

Intermezzo 14 Onderlinge sociale zorg: de vissersbenth (1650) 127

Intermezzo 15 De bewoners van een groot huis in de Vlielanders Dorpsstraat als spiegel van de Vlielanders geschiedenis 128

Het raadsel van de eilander Gouden Eeuw 130

Oostzeevaart 131

Andere bestemmingen: de Middellandse Zee, IJsland en het hoge Noorden 133

Intermezzo 16 Vlielanders sluishandel op de Faeröer 138

Andere relaties met de zee 142

Risico's 146

Een atypische Vlielanders? Willem Hesselsz. de Vlamingh 148

Intermezzo 17 Vlielanders overwinteren op Bereneiland (1700-1701) 153

HOOFDSTUK 4 *Vlieland 1750-1945: twee eeuwen krimp of overleven aan de rand van de zee* 159

Vormbehoud en vormverlies of de kracht der elementen en de weerstand van de inwoners 159

Intermezzo 18 Het Vlielanders telegraafkantoor in gevaar (1873) 161

Intermezzo 19 Bossen op Vlieland (na 1903) 164

Intermezzo 20 Ziekte op het eiland of de pokkenepidemie van 1838-1839 168

Kerken en kerkvolk 1750-1945: bergafwaarts? 169

Een krimpende en een verdwijnende kerk 169

Mager geloof, bijgeloof, riten en folklore 171

Intermezzo 21 Een dominee maakt een dagtocht naar Vlieland in 1894 172

Het eiland, oorlog, defensie en overheden in de periode 1750-1945 173

Vlielanders, Oranjegezinden, Bataven en Fransen 173

Intermezzo 22 Hendrik Tuning, commies op Vlieland (1776-1816) 175

Intermezzo 23 's Lands hulk De Dwinger vergaat in 1793 178

1799: het jaar van de bezetting en de ondergang van de Lutine 180

Intermezzo 24 Lijst van Vlielanders schouten tot 1807 181

Intermezzo 25 Albert Kikkert (1761-1819) viceadmiraal en gouverneur-generaal 183

Intermezzo 26	1807: de laatste terechtstelling op Vlieland 185 Een nieuwe staat, een nieuw bestuur, een arm afgelegen eiland in een lange negentiende eeuw 187
Intermezzo 27	Vuurboet en -toren 187
Intermezzo 28	De ambtsketen van Vlieland: 1908 194 Vlieland en de buitenwereld tijdens het Interbellum en de Tweede Wereldoorlog 195
Intermezzo 29	De Vlielandse vlag 199
Intermezzo 30	Vlielanders vertellen over 1940-1945 200 Armoe troef? Sociale verhoudingen, onderwijs en cultuur op het eiland, 1751-1940 203
Intermezzo 31	De postroute Amsterdam- Vlieland: 1668-1927 208
Intermezzo 32	Drank op een arm eiland: robbenjacht op Vlieland (1831) 216 Cultuur 217
Intermezzo 33	Sociale zorg 1: regels in het oudemanhuis en weeshuis: 1820 220
Intermezzo 34	Sociale zorg 2: arm en ongezond: 1861 222 De stagnerende eilander economie of leven van de vruchten van de zee 222 Strandingen 223
Intermezzo 35	Over juttingen, strandingen en redden op Vlieland (vooral in de negentiende eeuw) 227 Loodsen en vissers 235
Intermezzo 36	Over Vlielandse loodsers 237 Veerdiensten en toerisme 241
Intermezzo 37	Over de Vlielandse Zeevaartschool en zijn einde in 1919 247
Intermezzo 38	Herinnering aan de omroeper van Vlieland 250
HOOFDSTUK 5	Slotakkoord in de moderne tijd (1945-nu) 257 Aanzwellende groei: toerisme 260 Vlieland krijgt weer een militaire rol van betekenis 262
Intermezzo 39	Vloot, luchtmacht en leger op het eiland 265 Een nieuw fenomeen: kerkelijke differentiatie 274
Intermezzo 40	De gereformeerde kerk op Vlieland 275 Onwelkome gasten? 278
	<i>Epiloog 281</i>
	<i>Bijlage 1: Volksgebruiken 287</i> <i>Bijlage 2: Over de Vlielandse taal 289</i>
	<i>Gebruikte bronnen en literatuur 291</i> <i>Illustratieverantwoording 300</i> <i>Noten 304</i> <i>Register van plaatsen en personen 348</i>